

Zmiany nazw i struktury placówek opiekuńczo-wychowawczych

Formalny początek zmian w systemie opieki związany jest z kluczowymi reformami strukturalnymi państwa podjętymi na przełomie lat dziewięćdziesiątych: reformą administracyjną kraju, reformą systemu opieki oraz reformą finansów publicznych⁹. Zadania związane z przekształcaniem istniejących form opieki instytucjonalnej, rozwojem rodzinnych form opieki z jednoczesną pracą na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej, zostały powierzone nowym strukturom samorządowym – powiatom i powołanym w ich strukturach powiatowym centrům pomocy rodzinie. Finałem tego procesu było wprowadzenie do znowelizowanej 18 lutego 2000 r. ustawy o pomocy społecznej nowego rozdziału 1a: *Opieka nad rodziną i dzieckiem*¹⁰ oraz wydanie szeregu aktów wykonawczych regulujących wprowadzone zmiany.

Wyrazem woli i chęci zerwania z dotychczas dominującym systemem opieki instytucjonalnej, powszechnie krytykowanym przez zwolenników zmian, było odejście od tradycyjnego nazewnictwa placówek opiekuńczo-wychowawczych – obowiązującego do 31 grudnia 1999 roku. I tak: pogotowia opiekuńcze przekształcono w **placówki interwencyjne**; rodzinne domy dziecka w **placówki rodzinne**, a domy dziecka – w **placówki socjalizacyjne**. Młodzieżowe ośrodki wychowawcze nazywano **placówkami resocjalizacyjnymi**; przy dużym nacisku lobby nauczycielskich związków zawodowych z dniem 1 stycznia

2004 roku przeniesiono je ponownie do resortu edukacji¹¹.

Kolejną zmianę w typach i nazewnictwie placówek opiekuńczo-wychowawczych wprowadziło rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z 14 lutego 2005 roku – do istniejących placówek socjalizacyjnych, interwencyjnych i placówek typu rodzinnego dodało **placówki wielofunkcyjne**¹². Wprowadzona w miejsce tworzonych dotychczas zespołów placówek placówka wielofunkcyjna *może łączyć działania interwencyjne, socjalizacyjne oraz inne działania na rzecz pomocy dziecku i rodzinie, przyjmując formę placówki wielofunkcyjnej*¹³.

Możliwość tworzenia wielofunkcyjnych placówek to realizacja jednego z podstawowych postulatów zwolenników reformy, domagających się odejścia od ściśle określonych i ograniczonych ramowymi statutami dotychczasowych rodzajów placówek. To także stworzenie możliwości elastycznego dostosowania sieci placówek opieki do lokalnych potrzeb poszczególnych samorządów w ramach lokalnej polityki społecznej¹⁴.

Zwolennicy przekształcania systemu opieki, zgodnie z przyjętym prymatem pracy z rodziną i na rzecz powrotu dziecka do rodziny oraz preferencją dla rodzinnych form opieki zastępczej, zakładali, że system opieki instytucjonalnej będzie ewoluował w kierunku placówek wielofunkcyjnych z przewagą krótkotrwałych interwencyjnych form opieki¹⁵. Wśród zadań placówek rodzinnych – dotychczasowych rodzinnych domów dziecka, tak jak w innych formach opieki zastępczej, zaakcentowane zostały prawa dziecka do

⁹ Z dniem 1 stycznia 1999 r. wprowadzony został trójstopniowy podział administracyjny kraju na: gminy, powiaty i województwa ustawą z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz. U. 1998, nr 96, poz. 603 ze zmianami).

¹⁰ Ustawa z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ... (Dz. U. 2000, nr 19, poz. 238) – obecnie jest to rozdział 4 *Opieka nad rodziną i dzieckiem*, zamieszczony w dziale II znowelizowanej ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2004, nr 64, poz. 593).

¹¹ Ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. 2003, nr 137, poz. 1304).

¹² Dz. U. 2005, nr 37, poz. 331.

¹³ Art. 80 ustawy.

¹⁴ Placówki wielofunkcyjne mogą być uwzględniane w analizach statystycznych od roku 2005.

¹⁵ Patrz: T. Skudniewska, *W sprawie nowego systemu opieki*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze”, 2000 nr 10.